

ма као сабраћи, тиме је тражио пре пут да оконча унутарњи раздор са донатистима но да декларише свој хришћански идентитет, вели Розен.

Три године доцније војевао је против Лицинија у грађанском рату. Најзад је идеја једног царства под једним царем и једним хришћанским Богом постала стварност. Та стварност није била ни визија, ни обрт, већ плод историјске поуке и рационалног рачуна: да је религиозна хармонија предуслов вечном миру и јединству царства. Централно поглавље о идејном јединству царства је посвећено Константиновом посредовању између аријанаца и

православних. Розен суптилно настоји на начелном двојству контингентног и напоредог успеха и пораза.

Кроз векове, рецепција Константина Великог је нарасла у густе и непрозирне слојеве, које Розен са акрибијом и елегантним умећем групише и слој за слојем ослобађа анахронистичког смисла. Такво прокрчење прашуме захтева од читаоца стрпљивост и концентрацију, награђујући га, у исто време, јасном, зрелом и стилистички елегантном прозом која у вишеструком смислу одликује и краси ово дело Нестора старе историје из Бона.

Зоран Андрић

Diarmaid MacCulloch: *Reformation : Europe's House Divided 1490–1700*

Penguin Books 2012
864 стр. ; 20 cm
ISBN: 9780140285345

Историја Реформације као историја идеја

Дармејд Макалох, професор црквене историје на универзитету у Оксфорду и члан Британске академије наука, аутор је више угледних списа међу којима су најпознатији *Thomas Cromwell : A Life* (Yale University Press, 1996 – 692 стр.)

и *The Boy King: Edward VI and the Protestant Reformation* (University of California Press, 2002 – 283 стр.). Пред нама је његово дело о револуционарној епохи реформације – *Diarmaid MacCulloch: Reformation : Europe's House Divided 1490–1700*, Pen-

guin Books 2012 (прво издање објављено је 2004. г.). – сада доступно и у џепном издању.

The Guardian је ову монументалну студију од хиљаду страница назвао „најбољом књигом која је икада написана у овој области“.

Јубиларне 2017. г. заокружиће се пет стотина година од реформације, односно од 31. октобра 1517. године, када је Мартин Лутер у Витенбергу изложио својих 95 теза које су означиле почетак реформације и тиме проузроковале радикални *theological turn* (теолошки обрт) који је конфесионалну топографију Европе трајно изменио.

У припреми овог јубилеја, књига британског теолога и историчара може имати централну улогу у стратегијским *public relations*. У њој аутор на монументалних хиљаду страница – енглески поднаслов гласи *Europe's House Divided 1490–1700*, што бисмо, по смислу, могли превести са „Разломљено јединство Европе“ – показује густо саткану панораму реформације која је трајно утиснула конфесионални профил Европе и њених региона. Кроз опис догађаја у појединачним земљама реформације, настао је фасцинирајући историјски компендијум политичких, друштвених и менталних процеса на целокупном европском континенту.

Аутор је за ово капитално дело добио више награда – Британске академије наука, као и одликовање *National Book Critics Circle* у Америци.

Аутор компоњује овај колосални мозаик више као историјску но као теолошку грађу, реконструишући менталну слику религиозности у тој динамичној епохи.

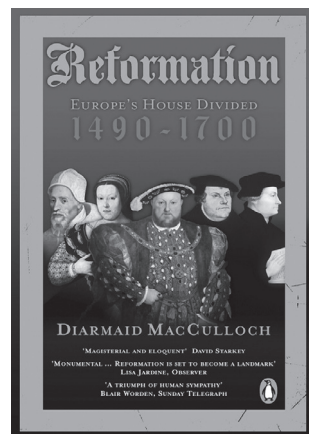
У свеукупном европском прегледу реформације, улога и место Мартина Лутера је у апсолутном фокусу. Аутор га портретише као харизматичног монаха и катализатора реформаторских процеса који нису монодимензионална потрага за Божијом милошћу само средствима теологије, већ представљају и дубоку историјску цезуру и културну револуцију са епохалним последицама.

Појам реформације је већма широко захваћен. Животу и делу Лутера, Цвинглија и Калвина посвећени су опсежни делови, а реформација је представљена као нова шифра „епохе конфесионалности“. Аутор детаљно описује и противреформацију – *inter alia* – покољ Вартоломејске ноћи, концил у Тријенту, као и ратове реформатора са противреформаторима. Њему није стало искључиво до црквене историје, већ и до модерне историје Европе и реконструкције заједничког „латинског наслеђа римокатолика

и протестаната“, које је запечатиле идентитет Европе, односно означило трајно „раздељено наслеђе“ у Цркви Запада.

Структура ове књиге је неубичајена: први од три основна одсека гласи „Заједничка култура“ и обухвата период до 1570. године. Аутор је мишљења да су конфесионалне прилике још биле отворене пре тога датума. Тек након војних обрачуна у Шкотској, Француској и Холандији 1650-тих година, било је јасно да је судбина Европе у томе да буде раздељена. Тек се тада формирају јасно оцртани конфесионални идентитети и границе вероисповедних система. Други део је насловљен као „Деоба Европе“ и обухвата период 1570–1619, са поглављем о Тридесетогодишњем рату, и једним дигресивним екскурсом – „Британско наслеђе“ 1600-1700. Трећи део је насловљен као „Животни модели“ – то је дијахрони преглед друштвених и идејних гледишта реформације. Овде је реч о различитим конфесионалним културама; на пример о времену, смрти, животу и љубави. Велико закључно поглавље о „последикама“ представља неку врсту резимеа конфесионалних разлика и констатује да је хришћанство и пре 1500. године било „најтолерантнија религија у светској историји“

Макалохова историја је и материјалима и мислима невероватно обилата књига у којој је Европа детаљно захваћена, од Гренланда до Малте, од Канарских острва до Естоније и даље, премашујући географске међе, до описа прилика у Америци, на Далеком Истоку и у Африци. Помпезна поворка краљева, реформатора, папа, калуђера и шамана дефилије на историјској бини. Реч је о вероисповестима, али и о техници ливења звона, како о индугенцијама, тако и о масонским ложама. „Но у свему су идеје биле одлучујуће“, аподиктички истиче аутор. Реформација се може разумети само ако се та јединствена снага идеја појми у новој испосвесној парадигми. Макалохова студија је сјајан историјски и теолошки компендијум реформаторских идеја, чији је петовековни јубилеј на прагу.

Зоран Андрић